

Mas Bellestar

ITINERARI, TEXT I IMATGES: Xavier Bayer i Francesc Guasch

Al parc del Foix (Alt Penedès) hi podem fer aquest itinerari botànic que ens descobreix masies històriques i que trepitja terres agrícoles flanquejades pel riu Foix.

Responsabilitat i precaució amb les plantes

Per tal de conèixer millor l'entorn natural i botànic del Penedès, fa uns anys ens proposàrem inventariar la flora d'alguns itineraris de la zona. La idea era seguir el que havíem vist que feien botànics experts com Joan Font i Pere Barnola, amb qui havíem tingut la sort de compartir alguna sortida organitzada pel grup Grup Local del Penedès de Flora Catalana. En certa mesura se'ns va esperar a fer aquest tipus de sortides per aprofundir en el coneixement de les plantes i de la seva classificació. D'entrada cada temporada ens hem proposat un nou itinerari que hem procurat repetir cinc o sis

vegades, al llarg de l'any, per tal d'anar-ne trobant totes les espècies.

L'itinerari que aquí us presentem transcorre pel parc del Foix, en concret pel municipi de Santa Margarida i els Monjos, tot i que també es trepitgen terres del terme de Castellet i la Gornal. Es tracta d'una ruta circular de sis quilòmetres de recorregut. No presenta grans desnivells; el punt més baix es troba en un gual que travessa el riu Foix, 130 m per damunt del nivell del mar, mentre que la cota més alta del recorregut assoleix els 204 m en passar per mas Bellestar. Així doncs, bona part del

Mas Bellestar. Fotografia: Francesc Guasch

La flor d'aranya (*Nigella damascena*). Fotografia: Xavier Bayer.

trajecte avança per terres planeres destinades al conreu.

Iniciem la ruta al costat mateix del riu Foix (fig.1, punt 1), al qual que hi ha a prop de can Riera. Aquí hi ha un bosc de ribera on hi predominen els plàtans (*Platanus × hispanica*). És un bosc estret, que ressegueix el riu i que sembla encotillat per les vinyes (*Vitis vinifera*), les quals, en la mesura que han pogut, han arrabassat terreny a l'espai fluvial.

De primer, avancem enmig de vinyes i altres cultius. De tant en tant, travessem o resseguim alguna rasa o algun marge que ofereix una mica més de diversitat vegetal, amb plantes com l'herba fam (*Plantago albicans*), la botja llemenosa (*Artemisia campestris*) o el llentiscle (*Pistacia lentiscus*), conegut també amb el nom de mata i que dona nom a una font que ha quedat perduda (fig.1, punt 2). També, en algun raconet, sovint, hi podem trobar petjades o latrines de toixó (*Meles meles*), un mamífer nocturn força habitual per la zona.

Passat un primer quilòmetre, arribem a una petita vall que combina el cultiu d'oliveres (*Olea europaea*) amb vinya (fig. 1, punt 3), i a la part més obaga s'hi ha desenvolupat una brolla de pi blanc (*Pinus halepensis*) on hi comença a créixer tímidament l'alzinar. El nostre camí s'enfila per aquesta zona anomenada Rasa de mas Pigot. En un punt de la pujada passem per sota una línia d'alta tensió, aquí la vegetació pateix estassades periòdiques (per evitar incendis de la línia elèctrica) i ens podem trobar amb plantes baixes que s'hi han adaptat. Seguim el camí que va serpentejant muntanya amunt i anem travessant diferents punts boscosos que es combinen amb cultius. Fins i tot hi trobem testimonis d'antics conreus, com el garrofer (*Ceratonia siliqua*), que ara ja s'ha perdut i s'ha vist desplaçat per la brolla.

Ben aviat arribem a mas Bellestar (fig. 1, punt 4) (en alguns llocs apareix escrit Ballestar o Ballestà). És una antiga masia, datada del segle XIV o anterior, situada on hi havia hagut la capella de Sant Pere, actualment desapareguda. Els darrers anys s'ha anat deteriorant i actualment el mas està molt ensorrat. A la façana encara hi podem veure un rellogte de sol. Aquest mas era un punt de la carrerada que seguien els pastors quan baixaven del Pirineu a la terra baixa. A l'entorn del mas hi destaquen plantes com l'herbacol (*Cynara cardunculus*), possiblement cultivada en temps passats, o la botja pudent (*Artemisia herba-alba*), planta que en tocar-la desprèn una olor molt forta i que per aquestes contrades és poc habitual.

Figura 1. Mapa elements

Prop de mas Bellestar hi ha una bassa que utilitzaven els pastors per abeurar el ramat. Amb els anys, aquesta bassa, s'havia deteriorat, però darrerament l'ajuntament l'ha recuperada. A banda dels senglars (*Sus scrofa*) que s'hi van a banyar, també és un punt de reproducció d'amfibis i ens ofereix mostres d'alguna planta aquàtica, com per exemple el jonquet (*Eleocharis palustris*).

De baixada travessem un bosquet i seguim entre cultius fins arribar al torrent de Borrulleres. Allà hi ha un corral on, en determinades èpoques de l'any, s'hi tanca un dels pocs ramats que queden a la comarca. A les vores del torrent hi veiem roures (*Quercus faginea*).

La ruta segueix planejant en direcció nord-est per terres de cultiu. A mà dreta deixem un camí que puja al Turó de la Senabra on hi ha l'església de Santa Maria (fig. 1, punt 5), romànica i molt ben conservada. Més endavant travessem el torrent que baixa de

Figura 3. L'herba-col (*Cynara cardunculus*).
Fotografia: Francesc Guasch.

Sant Llorenç. En aquest reclau hi havia la font de Sal-i-pebre (6), ara desapareguda. Una mica més enllà passem prop d'unes quantes masies; cal Prunera, cal Vicari, cal Noi de Bellestar (fig. 1, punt 7) i cal Magí (fig. 1, punt 8). En aquesta darrera s'hi fa mel. En aquest tram hi predomina el cultiu de vinya.

Aviat arribem al castell de Penyafort (fig. 1, punt 9), que està format per construccions de l'edat mitjana i també posteriors; fou la casa natal de Sant Raimon de Penyafort i, durant el segle XVII, un convent dominicà. El conjunt està catalogat com a bé cultural d'interès nacional i, des de fa anys, està en procés de restauració. El castell acull un dels punts d'informació del parc del Foix. Just abans d'arribar al recinte del castell trenquem per un camí que baixa cap a la banda del riu Foix. D'aquí en destaquem la presència d'alguna morera de paper (*Broussonetia papyrifera*) i d'alguna altra planta introduïda com el bàlsam emparrador (*Anredera cordifolia*).

Figura 6. El riu Foix. Fotografia: Francesc Guasch.

Gala sobre una argelaga (*Genista scorpius*). Fotografia: Xavier Bayer.

En arribar al riu Foix ens trobem amb una petita albereda (fig. 1, punt 10), on a més dels àlbers (*Populus alba*) hi ha algun freixe (*Fraxinus angustifolia*) i algun om (*Ulmus minor*). A la part baixa del bosc hi trobem una catifa de vincapervinca (*Vinca difformis*) i altres espècies com l'all napolità (*Allium neapolitanum*) o el malrubí negre (*Ballota nigra*). Prop de l'aigua del riu hi podem destacar la presència de cicuta (*Conium maculatum*), creixens (*Nasturtium officinale*) i paradelles (*Rumex obtusifolius*).

El camí de nou ens porta entre vinyes, passant prop del nucli de la Ràpita. Travessem el riu Foix, passem prop d'unes granges i just en arribar a les Masses deixem el camí principal per fer marrada i perdre'ns pel costat del riu. Aquí l'itinerari botànic segueix ben bé un meandre que fa el riu. No hi ha un camí definit, només carreranyes per sota d'un bosquet poc transitat. El bosc de ribera (per dir-ne alguna cosa) va variant amb sectors més naturals i d'altres de més naturalitzats. En tot cas, destaquem la presència d'algunes plantes com el càrex pèndul (*Carex pendula*) a prop de l'aigua, la tarongina (*Melissa officinalis*) molt rara al Penedès, o els frares de l'heura (*Orobancha hederæ*), que en algun punt poden arribar a fer-se molt nombrosos. També hi creixen plantes introduïdes, que potser s'hi han fet a partir de llavors arribades de riu amunt, és el cas del miraguà (*Araujia sericifera*), la iuca (*Yucca gloriosa*) o la troana (*Ligustrum lucidum*).

Resseguits els meandres retornem a les Masses (fig. 1, punt 11). Es tracta d'un antic molí fariner que, amb el pas dels anys, va anar incorporant reformes constructives, entre les quals un jardí romàntic i algun element d'inspiració modernista. A prop del mas hi passava una calçada romana. A l'entrada hi destaquen dos plàtans (*Platanus × hispanica*) monumentals. Tot i l'abandonament de la finca, alguns detalls arquitectònics i les basses de l'antic molí encara es poden veure.

Finalment, després de travessar el riu Foix un parell de vegades més i de passar prop de can Riera, arribem al punt d'inici. En aquest darrer tram, a les vores dels conreus i en algun erm que s'hi ha format, hi podem trobar entre d'altres la lleteresa terracina (*Euphorbia terracina*).

Tot plegat, doncs, és una passejada que es pot fer en menys de dues hores, però els que badem observant plantes, animals o el que se'ns presenti... n'hi acostumem a passar tres o quatre. Sempre s'hi aprèn alguna cosa, sobretot si es fa amb els ulls ben oberts o amb bona companyia. Per ara hi hem catalogat més de 300 tàxons.

Francesc Guasch González ha treballat al bosc, de pagès i a una fàbrica. Des de sempre ha sortit al camp, on ha realitzat diferents estudis. És autor, junt amb d'altres de 5 llibres de natura i fauna. [Més ...](#)

Xavier Bayer González ha treballat de mestre i fent recerca. És autor de 20 llibres i de més de 100 programes i documentals de fauna i natura (Batecs de natura i altres). Més informació a: xavierbayer.com. [Més...](#)

BIBLIOGRAFIA

Bayer X. & Guasch C. 2007. *Itineraris de natura. Pel Gaià, el Foix i l'Anoia*. Col. Azimut 89. Ed. Cossetània. 191 pp. Valls.

Llobet T., Bayer X. & Guasch C. 2011. *Flora i fauna de l'espai natural Parc del Foix*. Ed. Brau. 128 pp. Figueres.

CONSULTAR L'ITINERARI COMPLET:

La informació completa d'aquest itinerari es pot consultar a l'eina d'itineraris de la web de Flora Catalana:

<http://www.floracatalana.cat/drupal843/eines/itineraris/cercador>,

i més concretament a l'adreça:

<http://www.floracatalana.cat/drupal843/node/1102>